

Adlî Yıl Açılış Konuşmaları*

Osman Can

Prof. Dr. | Marmara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

liberal düşünce Yıl 19, Sayı 75, Yaz 2014, s. 81-91

Adli yıl açılış törenleri 1943 ile başladı. Neden o vakitte başladığını, daha önce neden böyle bir ihtiyaç duyulmadığını bilmiyoruz. Meşruiyet için başka hiç bir bileşene ihtiyaç duymayan dönemin tek parti diktatörlüğünün süregiden İkinci Dünya Savaşının meydana getirdiği sıkıntılar nedeniyle yargının da hükümeti destekleyen konuşmalarına ihtiyaç duymuş olması muhtemeldir.

Halil İbrahim Özyörük Yargıtay Başkanı olarak ilk adli yıl açılış konuşmasına “Müsaade buyurunuz da, sözlerime başlarken buradan, Cumhuriyet Hükümetimizin beni, sayın Temyiz Heyetinin en yüksek mevkiine getirmekteki lütûfkâr teveccühünden ötürü duyduğum bahtiyarlığı ve şükranı da arz edeyim” şeklinde bugün pek yadırgayacağımız türden bir övgüyle başlamasının nedeni belki bu, belki de zaten dönemin yargısının ideolojisinin bunu gerektirmesi...; kesin bir yargıda bulunmak güç. Yine de konuşmanın tamamında dönemin tek partisinin attığı bütün adımların, özellikle hukuk politikasına ilişkin tercihlerin büyük bir övgüyle gerekçelendirildiğine şahit oluyoruz.

Yargıtay Başkanının sonraki yıl açılış konuşmasındaki şu ifadeler de dikkat çekici: “Bu tatlı hatıraların en nadide ve en çok gurur verici olanı, Milletimizin Büyük Şefi'nin Temyiz Mahkememizi ziyaret teşkil ediyor. Bu suretle hadiseyi Temyiz için uğurlu bir devir başlangıcı saymaktayız... Ve çünkü biz

* Bu makale, Can'ın 03-24 Eylül 2014 tarihleri arasında, *Akşam Gazetesi*'nde yayınlanan köşe yazılarının gözden geçirilmiş halidir.

biliriz ve takdir ederiz ki, Devlet reisinin, bu işe gösterdiği yakın ve sıcak ilgi, milletçe yükselme yolunda bulunduğumuzun müsbet ve münakaşa kabul etmez delili ve teminatıdır.”

1949 yılındaki açılış konuşmasına bakalım: “Yargı erki, başlı başına mevcut ve bağımsız bir kuvvettir. Onun bu bağımsızlığı, Devlet içi diğer kuvvetlere zıd bir varlık olması demek değildir. Bilâkis diğer kuvvetlerin gereği gibi iş görmesini kolaylaştıracak bir istikrar unsuru olacağı demektir.” Evet yargı bağımsız olacak. Ancak bu bağımsızlık denge ve denetim aracı olmaktan çok, yasama ve yürütmenin gereği gibi iş görmesini kolaylaştırma amacına özgülenecek. Ancak itiraf edelim, bu övgüler dışında Yargıtay Başkanlarının konuşmaları tamamen hukuki bilgilendirme ve değerlendirme çabalarını yansıtıyor. Bu hassasiyeti de sonra kaybettik ve halen kazanabilmiş değiliz.

1950 yılına gelem. 14 Mayıs seçimlerinde CHP iktidarı Demokrat Partiye kaybetmiş. Yeni Yargıtay Başkanı Mustafa Fevzi Bozer. Adli yıl açılış töreninde Yargıtay Başkanı sözlerini şöyle tamamlıyor: “Yargıç var, güven ile göğüslerini şişirerek hükümdarlarına meydan okuyan Milletler her zaman medeniyet sahasının ön safında yer alacaklardır. Millete bu ruh haleti yaratmaya muvaffak olan yargıç, millete bu ön safdaki yeri hazırlayanların başında gelir. Bu mazhariyete ermek adlî hayatımızın son gayesi ve yegâne şeref pâyesidir. Salim vicdanlarınızın bütün heyecaniyle bu gayeye doğru yürürken hepimize parlak başarılar dilerim.”

Meydan okumalar ve iktidarlara yargı bağımsızlığını hatırlatmalar sonraki yıllarda konuşmaların tamamını doldurmaya başlıyor, hukuki analiz ve değerlendirmelere pek tabii ki yer kalmıyor.

Değişen ne?

1949 ve öncesinde yargı tarafsızlığından herhalde hiç kimse söz edemez. Yargı Mahmut Esad Bozkurt’un söylediği gibi “devrimleri hayata geçirmek Türk yargısının yegane gurur kaynağı” olabilirdi. Yargı politik bir misyon aygıtıydı. İşte 1950’de bu misyona uzak bir siyasi hareket iktidara gelince işte o zaman yargı bağımsızlığı hatırlandı. Yargı bağımsızlığı hükümetlere meydan okumanın hukuki kılıfı olarak işlev gördü.

O günden bu güne kadar çok şey değişti mi?

En azından bazı figürlerin misyonerlik gayretlerini devam ettirdiğini görüyoruz.

Ama yargı böyle bir şey değil.

1943'te başlayan törenlerdeki konuşmalar 1950, yani Demokrat Parti'nin iktidarına kadar hükümetle oldukça uyumluydu. Öyle ki yargının görevi hükümetin işini kolaylaştırmak biçiminde tanımlanabiliyordu. Demokrat Parti'nin iktidara geldiği yıldaki ilk konuşmada yargı bağımsızlığına vurgu artmaya başlamıştı. Mahmut Esat Bozkurt “devrim için hazır olmak ve onu savunmak rolü Türk adliyecisinin yegâne övünme nedenidir” derken, Yargıtay Başkanı Bozer, “millette, güven ile göğüslerini gererek hükümdarlarına meydan okuyan bir ruh hali yaratmayı, yargıç için yegâne şeref payesi” olarak takdim eder.

Bir sonraki açılış konuşmasında (1951) Bozer “yargıçlara tam teminat verilme lazımdır” der, zira “devletlerin en asli vazifesi adalet dağıtmaktır” ve bu da ancak yargıç sayesinde mümkündür. Bu akıl yürütmeye Bozkurt çizgisinde uzaklaşmış gözükse de, adaleti yargıç ile eşdeğer görmek esasen sonraki yıllara sirayet eden yargısal vesayetın başlangıcı sayılabilir.

Bu konuşmalarla artık yargı yılı açılışlarındaki “hukuk görünümlü” iktidar iddialarıyla yüzleşmeye başlıyoruz. Konuşmacılar artık sadece yargının sorunlarıyla veya bilgilendirici teorik-metodolojik değerlendirmelerle kendilerini sınırlamıyorlar.

1952 yılı açılışında Başkan Selim Nafiz Akyollu'dur ve konuşmasında politik tutum eksik değildir: “Demokrasimizi ve anayasa ile vatandaşlara tanınan hak ve hürriyetleri aşırı sol cereyanlara ve bozguna faaliyetlere karşı korumak maksadıyla Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142 nci maddelerini değiştiren kanun, bu yıl içinde yürürlüğe girerek içtimaî hayatımızın huzur ve selâmetini emniyet altına almıştır.”

1953-56 yılları arasında Başkan M. Bedrettin Koker'dir ve çok kısa ve teknik konuşmalarla yetinir.

1960 darbesine kadar açılış konuşması yapılmaz. Yani teamül sona erer. 27 Mayıs darbesinin ilk icraatlarından biri de bu teamülü yeniden canlandırmak olur.

Darbeden dört ay sonraki açılış konuşmasında Başkan A. Recai Seçkin'dir, ilk önce bu teamülün başlamış olması nedeniyle şükranlarını sunar. Seçkin, darbeden 20 gün sonra darbeciler tarafından Yargıtay başkanlığına atanmıştır. Yargıtay'daki darbeci olmayan yargıçların ve daire başkanlarının tasfiyesi onun başkanlığı döneminde gerçekleşir. Darbe sonrası kurulan Yassıada Mahkemesi başkanlığını reddettiği söylene de, S. Başol'un ifadesine göre gerçek farklıdır. Seçkin, Başol ile yaşadığı kişisel çekişmeler neticesinde başkanlığa atanmamıştır. Hakikatin ne olduğunu bilmek güç.

Seçkin, konuşmasında “Hâkim, hukuk esasları ve vicdanı yerine idare adamlarının veya davada dâhili olanlardan birisinin etkisi altında kalarak karar verirse verdiği karar, açıklamaya lüzum yoktur ki, özünde adaletle ilgisi bulunmayan bir belge, daha açıkçası bir zulüm belgesinden ibaret kalır.”

Bazı kişiler bu konuşması nedeniyle Seçkin’i darbeye meydan okuyan bir yargıç olarak nitelemeye çalışsa da 27 Mayıs’tan sonraki durumu “hukuk devleti olma yoluna kesin olarak girme” olarak tanımladığına bakılırsa, bu yorum biraz zorlama olur.

Nitekim bu satırları, 27 Mayıs veya Yassıada pratiğinin eleştirisi değil, yargı vesayetinin ilk kurumsal adımlarından biri olan ve yargı ile Adalet Bakanlığı’nı birbirinden koparan HSYK benzeri öneriler takip ediyor. Yani bağımsızlık ve tarafsızlık ifadesiyle şikâyet olunan husus “adlî hâkimlerin belli işlere atanması, onlar hakkında, inzibati kovuşturma yapılması ve mahkemelerin denetlenmesi, Adalet Bakanlığı’na yani yönetim erkine bırakılmış” olmasıdır. Seçkin’in konuşması sıradan bir konuşma değildir. Yargı bağımsızlığı, yargı teminatı ve benzeri konularda 27 Mayısçılara yol gösteren bir konuşmadır. Gerçekten de önerilerinin neredeyse tamamı 1961 Anayasası’nda yer alır. Cenevre tahsilli Seçkin, “Eflatun”, “Kant”, “Chateaubriand”, “Roth” veya “Hayyam”dan alıntı yaptığına göre, 27 Mayısçıların böyle bir derya karşısında pek de şansları da yok. Darbeciler saygın bir mentor ile karşı karşıya...

7 Mayıs Sonrası

A. Recai Seçkin’in 1960 darbesinden hemen sonra yeniden canlandırılan adli yıl açılış törenlerindeki konuşmasından söz ediyordum.

Konuşmayı okuyunca, onun Yassıada Mahkemesi başkanlığını reddetmesinin (doğru ise eğer) bu duruma karşıt olmasından ziyade, kendini daha seçkin bir konuma layık görmesiyle ancak açıklanabilir. Cenevre’de hukuk lisans ve doktorasını tamamlamış biri için haksız bir talep de değil. Hukukun hoyratça ayaklar altına alınmasına sahne olacak mekânlarda arzı endam edemezdi. O muhtemelen, daha çok 27 Mayıs sonrası yargı sisteminin kurumsallaştırılmasının mimarı olmaya layık görüyordu kendisini. 1 Eylül 1960’taki ilk yargı yılı açılış konuşmasında yargıya dair ortaya koyduğu önerilerin 1961 Anayasası hükümlerine dönüşmesinin sağlayacağı saygınlık, herhalde Salim Başol’unki kadar kırılğan olmayacaktı. Nitekim Başol Yassıada yargılamalarından bir süre sonra, kendini alkışlayanlar nezdinde dahi, saygınlığını yitirirken, hatta kendini anlatmak için “27 Mayıs Milli Devrim Derneği” gibi marjinal yapıların tefrikalarında kendine ancak yer bulabiliyorken, Seçkin 27

Mayıs sonrasını domine eden, hatta bugüne kadar Anayasa Hukuku'nu biçimlendiren akademinin büyük saygı duyduğu bir kişi oldu.

Salim Başol ile uyuşmazlığı, onun daha sonra Anayasa Mahkemesi üyeliğini kabul etmesine engel olmadı.

Seçkin, “devrim muhafızlığı” yerine “kutsal adalet muhafızlığı” fikrini ikame ederek, sistemin 1945 sonrasına adaptasyonunu sağlar. Zira 1945 öncesi hoyratlığı artık NATO üyesi bir ülkede sürdürmek biraz zor. Sınıfsal hegemonyayı devam ettirmenin rafine yolları bulunmalı, bulunur da: Adaletle olağanüstü bir vurgu yapılır. Buna zaten kimse itiraz etmez, çünkü adalet çok kutsal. Adalet kutsal ise, ancak bu kutsiyete vakıf olanlar, adaletin ne olduğuna karar verebilir. Kutsiyet bu şekilde yargıca sirayet eder. Sonra haliyle yargı teşkilatı hiyerarşisinde yüksek yargıçlarda tecelli ve temerküz eder. Yargı bu şekilde, sistemin meşruiyet açığını kutsallık üzerinden kapatan bir aktör, “vesayet koalisyonu”nun kurucu ortağı olur.

Haliyle yargı yılı açılış konuşmaları da “tapınak rahipleri”nin, profanları, kehanetlerle uyarma seremonisine dönüşür.

Recai Seçkin'in vesayete katkısı bununla kalmaz. Konuşmasında yargı sınıfına yeni ortaklar kazandırır. Savcılık kurumunun, Batı demokrasilerindeki gibi kamu adına ve kamu talimatıyla hareket eden bir yapı olmaktan çıkarılıp bağımsızlaşması gereğini söyler. Zira “Savcının yönetim adamlarının etkisi altında dava açması veya açmaması ve özel olarak, bir davada etki altında işlem yapmış bulunması, bir suçsuzun mahkûm edilmesini ve bir suçlunun kovuşturmasız kalmasını sağlamaya uğraşması, adalet için çok zararlı olur.” der ve ekler “Bu sebeple, Anayasa'ya özel kanun hükümlerince savcılar dahi teminatlı buldukları yolunda bir hüküm yazılmalıdır”. Aynen öyle olur ve 1961 Anayasası'nın 137. Maddesi “Kanun, Cumhuriyet savcılarının ve kanun sözcülerinin özlük işlerinde ve görevlerini yapmalarında teminat sağlayıcı hükümler koyar” biçiminde yazılır.

Böylesi bir otorite karşısında şapka çıkarmak gerek.

Savcılar mesleki bakımdan Adalet Bakanlığı'ndan bağımsızlaştırılır. Bu şekilde “adalet için çok zararlı” bir durum engellenmiş olur.

İtiraf edeyim ki, yargı konuşmaları içinde Seçkin'in 1960 Adli Yılı açılış konuşması kadar sağlam bir iktidar felsefesi ve teorisi içeren ikinci bir konuşma yok. Bu teorinin Türkiye demokrasisine verdiği zararı fark etmek için 50 yıl beklemek gerekti.

Batı demokrasileri boşuna, adaletin önemi yanında, sistemlerini kutsallardan çok, demokratik usul ve prosedürlerle sağlama tercihini öne çıkarmıyorlar.

* * *

Demokratik meşruiyet zafiyeti olan tüm hareketlerin bu tür kutsallıklara sarılmaları ve “hukukun üstünlüğü” ve “yargının bağımsızlığı” klişelerini büyük bir şehvetle kullanmaları, yahut yargı yılı açılış konuşmalarından medet ummaları tevekkeli boşuna değil...

Paradigma İnşası

“Sosyal hayatın ve devlet faaliyetlerinin her alanında son söz, hâkimindir.”

Yargıtay Başkanı Ahmet Recai Seçkin’in konuşmaları üzerinden 27 Mayıs sonrası yargı ideolojisinin şekillenişini ele alıyorduk. Emekli olmadan önceki (1964) son konuşmasındaki bu ifade aslında 27 Mayıs paradigmasının taçlanışıdır. Zira Seçkin’in 1961 Anayasası’nın yargıya ilişkin kısmını biçimlendirdikten sonra paradigmanın teorisini de üretmeliydi.

Bu konuşma bu yüzden çok önemli.

Bir ülkede sosyal ve siyasal hayatın her alanında son sözün hâkime ait olması ne anlama geliyor?

Herhalde bunu “egemenlik iddiası”ndan başka bir cevabı yok.

Batı’da ara sıra yargının nihai sözü söylediği ve meselenin kapandığı bağlamında benzeri ifadeler kullanılabilir. Ancak bunlar “hukuki uyuşmazlık” ile ilgilidir. Bununla hukuki uyuşmazlığın yargısal yolla ve tarafları bağlayıcı bir şekilde çözümlenmesi anlatılmak isteniyor, ki yanlış değil.

Oysa yargıç yargılama yaparken, “egemen” değildir. Yasa koyucunun ortaya koyduğu kriterler ve referansları kullanarak, yine yasa koyucunun belirlediği usullere riayet ederek, yasa ve anayasa çerçevesinde bir karara ulaşır. Bu karar bu “çerçeve” içinde nihai bir sözdür. Ancak yargıç, çerçevenin ne olduğu veya olması gerektiği hakkında söz sahibi değildir. Hukuk politikası yargıcın yetki alanı içinde değildir. O sadece siyasal alana aittir. Yasama organı tarafından kullanılır.

Seçkin’in konuşmasındaki ifadeye yeniden dönelim: “Sosyal hayatın ve devlet faaliyetlerinin her alanında son söz, hâkimindir.” Buradaki hâkimiyet, yani egemenlik iddiası, hukuki uyuşmazlık hakkındaki son söz ile ilgili değildir. Hukuk politikası, yani hukuki çerçevenin nasıl olduğu veya olması gerek-

tiği hakkında bir söz ile sınırlı değildir. Sosyal ve siyasal alanının tamamında geçerli bir hâkimiyet iddiasıdır.

Ve bu yüzden sıradan değildir. Abartılı bir yargıç egosunun ifadesi değildir.

Dikkat edelim, Cenevre Üniversitesi'nde 1936 yılında hukuk lisansı, 1939'da da hukuk doktorası yapmış, en az iki dilli (Fransızca ve Almanca) bir yüksek yargıçtan söz ediyoruz.

Faşizmin yükselişe geçtiği, demokratik siyasetin aşağılandığı bir zihniyetin altın yıllarında yapılan tahsil ve doktora kaynaklanan "müktesebat"ı es geçmek doğru olmaz.

Seçkin, 1961 Anayasası'nın yine kendi eseri sayılabilecek yargı kısmını yorumlarken başlığa çektiğimiz ifadeyi kullanıyor. Dolayısıyla bu ifade 27 Mayıs ile kurumsallaşan bir paradigmayı yansıtan, onun özünü ortaya koyan bir ifadedir.

Hâkimin tüm sosyal ve siyasal alanlarda son sözü söyleme iddiası, diğer yandan bir mutlak hakikat iddiasıdır. Yeni bir metafizik yaratma çabasına işaret ediyor.

Bu da boşuna değil. Zira demokratik olmayan bir düzeni ayakta tutmak için mistifikasyona, sembolizme, ideolojik öncüllere ve modern kutsallara ihtiyaç duyulur. Yargı üzerinde bu kutsallığın sağlaması meşruiyet sorunu yaşayan vesayet sistemi için can damarı mahiyetindedir. Sonraki yıllarda her bir politik ve toplumsal sorunun nasıl yargısal alana havale edilerek çözümsüz hale getirildiği veya vesayet lehine sonuçlandırıldığı, yahut toplumsal muhalefetin yargı eliyle nasıl kriminalize edildiği hatırlardadır. Tamamı devletin adaletle, adaletin de yargıyla eşitlendiği, sonuçta yargıcın devletle ve egemen ile eşitlendiği bir zihniyetin dışavurumudur.

"Rejim ve temel ilkeler söz konusu olduğunda yargıç tarafsız davranamaz" şeklinde yıllarca yargıçlara ezberletilen sloganı işte bu kutsallık iddiasını anlatır.

Seçkin'in konuşmasındaki yargıç tanımını aynı zamanda bir ahlak abidesine işaret ediyor. Bu da boşuna değil, zira kutsalı ancak, onun şanına yakışır bir saflık ve temizlik koruyabilir.

Seçkin kadar Türkiye anayasa ve yargı ideolojisini etkileyen ikinci bir "yargıç" yok.

Militanlaşma

Ahmet Recai Seçkin ideolog olarak vesayetçi paradigmanın yargı ve hukuk üzerinden inşasını tamamlayan çok önemli bir figür idi.

1960'a kadar Yargıtay Başkanlarını Bakanlar Kurulu atıyordu. 27 Mayıs Darbesi'nin hemen ardından atama işini devralan darbeciler Ahmet Recai Seçkin'i Yargıtay başkanı olarak atadı. Onun döneminde Yargıtay'ın daire başkanları dâhil altıda birinin görevine son verildi. Adli yargı hakim ve savcılarının yine altıda biri ve Danıştay'ın yarıdan fazlası meslekten uzaklaştırıldı. Bazı hukukçu-gazeteciler Seçkin'i büyük hukukçu olarak satmaya çalışsalar da, bu büyüklük darbeye karşı çıkmak yerine, darbenin ideolojisini üretmede, Yargıtay'ı bu ideolojiye uygun sevk ve idare etmede ve darbe anayasasının yargıya ilişkin kısmının fikir babalığını yapmada kendini gösterdi.

Öyle ki Cumhuriyet, hatta Osmanlı tarihinde ilk defa bir devlet başkanı, ki bu da 27 Mayıs Cunta Lideri Cemal Gürsel oluyor, Yargıtay'ı ziyaret ediyor; Cuntacıları tarafından Yargıtay Başkanlığı'na atanan Seçkin de "Pek Sayın Generalim, vazifeye başladığınızdan beri yaptığınız ilk ziyaretin, benim birinci başkanlığa tayinim vesilesiyle Yargıtay'a yapılması, adalete ve hakimlerimize karşı olan duygularınızı pek güzel belirtmektedir... Bu manalı olayın devletimiz tarihinde yeni bir çağın, gerçek hukuk devleti çağının başlangıcı olmasını ve bu anlayışın bundan sonraki tarihimiz boyunca sürüp gitmesini, bütün varlığımla dilerim" sözleriyle kendisine hoşamedi ile mukabele ediyordu. Seçkin'in o konuşmasındaki "Ve bu mahiyette bir ziyaret, gerek Osmanlı tarihinde, gerekse Cumhuriyet tarihinde ilk defa vuku bulmaktadır" tespiti, darbeciler ile yargı arasındaki ontolojik ilişkiyi çok iyi ortaya koyar.

Elbette Yargıtay Ceza Genel Kurulu da Milli Birlik Komitesini "Yasama Organı" olarak takdis etme nezaketini esirgemeyecekti.

Pek kimsenin bilmediği bir noktaya da burada değinmek gerekir: Darbeden sonra İstiklal Mahkemeleri benzeri "İnkılap Mahkemeleri" kurulması hakkında kanun çıkarılır. 22.8.1960 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 18.8.1960 tarih ve 62 sayılı Kanuna göre "Bakanlar Kurulunca gösterilecek lüzum üzerine, Türkiye Cumhuriyeti Milli Birlik Komitesince yeteri kadar sabit veya gezici İnkılap Mahkemeleri kurulur." Bu mahkemelerin kurulacakları yerler ile üyeleri yine Milli Birlik Komitesince belirlenecekti (Md. 1 ve 2). Kararları kesin olacak, yani Yargıtay'da temyiz edilemeyecekti. Ayrıca hakimleri tarafsızlığını kaybetti diye reddedilemeyecekti (Md. 7).

Ancak Bakanlar Kurulu bu “lüzum”u bir türlü göstermedi ve bu mahkemeler fiilen çalışmaya başlayamadı. Osman Doğru bu durumu “Adli yargı yerlerinin bu lüzumu karşıladıkları” görüşüyle açıklar. Ki tamamen katılıyorum.

Tasfiyelerden sonra homojenleşen yargı bir bütün olarak militanlaşma eğilimi içine girdi. Militanlaşma düzeyi 30’lu ve 40’lı yılları bile geride bıraktı.

Seçkin’den boşalan Yargıtay Başkanlığı’na seçilen İmran Öktem’in yaptığı ilk adli yıl konuşması “rafine ideolog”luktan, “vulgermilitan”lık aşamasına geçişin tipik örneği sayılır.

İmran Öktem Yargıtay’ın, Yargıtay üyelerince seçilen ilk başkanı. Ama takdir edersiniz ki, 27 Mayıs darbesine sempatiyle bakmayan tüm yargıçlar meslekten uzaklaştırıldıktan sonra geride kalan meslek erbabı arasında yapılacak bir “demokratik(!)” seçimden çıkacak başkan, pekâlâ darbecilerden daha darbeci olabilir. Belli bir meslek dünyası şu veya bu şekilde homojenleştikçe, orada ortaya çıkacak iradenin demokratikliği ancak bu kadar olur. Böyle bir heyetin yaptığı 1961 Anayasası da bu yüzden çok farklı değil. Bu anayasaya “özgürlükçü” derken bazı büyük anayasa hukukçusunun yüzü kızarmasa da bu böyle.

Bu girişten sonra İmran Öktem’in 1966 tarihli konuşmasına geçelim. Ve vulger militanlığı hayretler içinde kalarak izleyelim.

Öktemgiller Sahne Alıyor

Ve Yargıtay tarihinde 27 Mayıs temizliği sonrasında 27 Mayıs Devrimine iman etmiş aydın Türk yargıçlarınca yapılan seçimde Başkanlık koltuğuna oturan İmran Öktem konuşuyor.

“Baroları siyasetin vesayetinden kurtarmak ve onları mahkemelerin tam bir yardımcısı haline getirmek” arzusu verilen ilk mesaj.

1943’teki ilk adli yıl açılış konuşmasındaki “yürütmeye yardımcı olacak yargı” anlayışından, “mahkemelerin tam yardımcısı haline gelen baro” anlayışına geçiş, Seçkin’in tasavvuruna uygun. Seçkin’in “tüm toplumsal ve siyasal meselelerde son söz hakimindir!” sözünü hatırlayalım. Artık hükümet, yani siyasi aktörler egemen olmaktan çıkıyor, 27 Mayıs ile yeniden biçimlendirilen yargı egemenliğin en güçlü aktörü haline geliyor. Savunma ise “siyasetin vesayetinden” kurtarılıyor, asli egemen olan yargının hizmetine sunuluyor!

Öktem sekiz adet içtihadı birleştirme kararını aktardıktan sonra çok önemli gördüğü bir ceza genel kurul kararını konuşmasının merkezine yerleştiriyor. Bu karar, “Nurculuğa ait kitapları okumanın ve okumaya vermenin” cezalandırılmasıyla ilgili. Önce bu kararı veren ceza daireleri üyelerinin “İslam dininin iman, itikat ve ibadetle ilgili temel ve özelliklerini gayet iyi bilen kimseler” olduğunu tespit ediyor.

Elbette bir konuşma böyle başlıyorsa, devamını tahmin etmek güç değil. Önce “Fakat hiçbir kimse devletin sosyal, iktisadi^, siyasi^ veya hukuki^ temel düzenini kısmen de olsa din kurallarına dayandırma ve siyasi^ veya şahsi çıkar veya nüfuz sağlama amacı ile dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.” Ancak Öktem için bu ifadeler, yargıçların mecburen uymak zorunda oldukları bir kural değil, bir dogmadır ve iman edilmesi gerekir. “Bu 1960 Devrimi’nin getirdiği 1961 Anayasası’nın ihmaline hiçbir aydın Türk’ün müsaade ve müsamaha edemeyeceği temellerden biridir.” Yargıç ile aydın yahut ideolojik misyonerlik arasında farklar yok oluyor. Yargıcın bağımsız vicdan ve adalet öncelikleri rafa kalkıyor, bir aydınlanma militanına dönüşüyor.

Mahmut Esat Bozkurt’un “Türk adliyecisinin yegane gurur duyacağı husus devrimleri hayata geçirmektir” ifadelerinde yer bulan misyoner-militanlık, Öktem’in konuşmasında 27 Mayısçı bir aydınlanmacı militanlığa dönüşüyor.

Devam ediyor:

“Din, iman ve ibadet perdesi altında kendisine, ailesine, çevresine, milletine zararlı hareketler yapılıyorsa ve suçlar işleniyorsa bu hal dinin, din ve vicdan hürriyetinin kötüye kullanıldığını gösterir. Hukuk buna müdahale eder.”

İdeolojik örgüyü biraz açalım. “din, iman ve ibadet” meselelerine kategorik bir karşıtlık söz konusu değil. Lakin bu üç kavram “kötülüklerin perdesi” olabiliyor. Ve perde fonksiyonu sadece “din, iman ve ibadet” için söz konusu. Örneğin “Atatürk”, “çağdaşlaşma”, “aydınlanma” veya “Türklük” kavramlarının perde fonksiyonu asla olamaz.

Neden olamayacağı da konuşmada açıklanmış durumda. Türk hakimleri “İslam dininin iman, itikat ve ibadetle ilgili temel ve özelliklerini gayet iyi bilen kimseler” ve elbette aynı zamanda “1960 Devrimi’nin getirdiği 1961 Anayasası’nın ihmaline müsaade ve müsamaha” etmeyecek “aydın Türk” oldukları için bunların ne zaman kötüye kullanılmış olacağını da onlar bilirdi.

Son söz sahibi aydın yargıç, elbette bu perde arkasında kişinin kendisine, ailesine, çevresine ve milletine karşı koruyacak. Hukukun emri bu.

Böyle bir militanlaşmaya 1943'ten sonra ilk defa rastlıyoruz.

Militanlaşma rasyonelliğin tükeniş aşamasına işaret eder. Egemenliği kullanıldığı üst pozisyonlara sirayet etmişse, çöküş kaçınılmaz. Genel olarak ve özellikle 27 Mayıs'tan sonra demokratik meşruiyete sahip olmayan yargının bu şekilde irrasyonelleşmesi ve kendi kendini tüketmesi kaçınılmazdı.

27 Mayıs Devrimi'ne iman ile bağlı militanlardan müteşekkil bir Yargıtay inşa edilince, "Yargıtay içi demokratik seçim" sonucunda Öktemgillerin "Başkan" olması kaçınılmazlaşıyor.

Bugünün paralel militanlığı ve Yargıtay bakımından çıkarılacak dersler çok.